

TÜRKİYE UNESCO GEÇİCİ LİSTESİNDEKİ MİRASLARIN BELEDİYE STRATEJİK PLANLARINDA YERİ

PROVISIONAL LIST IN THE UNESCO HERITAGE PLACE IN TURKEY MUNICIPAL STRATEGIC PLAN

Hicran Hanım HALAÇ¹, Büşra SAATÇİ İZCİ², Hilal DAĞLI³, Merve GÜLŞEN⁴

1. Prof. Dr., Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü, hhhalac@eskisehir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8046-9914>
2. Doktora Öğrenci, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü, busrasaatci@eskisehir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2478-5597>
3. Yüksek Lisans Öğrenci, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü, hilaldagli03@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6145-7803>
4. Doktora Öğrenci, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü, mervegulsen03@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1078-9389>

Öz

Türkiye kültürel mirası açısından zengin bir ülkedir. Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde 19, geçici listesinde 84 tane mirası bulunmaktadır. Bu evrensel değerlere sahip olmak aynı zamanda herkes adına koruma sorumluluğunu da üstlenmektir. Kültürel miraslarımızın korunması ve evrensel boyutta tanıtılması gerekmektedir. Mirasa dair farkındalık kullanıcılar, ziyaretçiler ve yerel yönetimlerden başlayarak en üst düzeye kadar herkes tarafından oluşturulmalıdır. Bu da miras yönetim planlamalarının yapılmasıyla mümkündür. Bu çalışmada UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde bulunan mirasların yönetimlerinden sorumlu belediyelerin, UNESCO ve kültürel miras farkındalığının stratejik plan üzerinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Geçici listede bulunan 84 miras toplam 128 adet belediyenin sınırları içinde yer almaktadır. Bu miraslara sahip 58 belediyenin stratejik planı bulunmamaktadır. 2020-2024 dönemine ait 70 adet plan çalışma kapsamında incelenmiştir. Amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen stratejik planlar içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Belirlenen dört başlık içinde "kültür", "tarih", "UNESCO", "turizm" ve "koruma" anahtar kelimeleriyle miras adları analiz edilmiştir. İncelenen belediyelerin stratejik planlarında bu miraslara yönelik farkındalığın yeterince olmadığı ve gelecek stratejileri arasında gerekli yeri almadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Stratejik Plan, UNESCO, Belediye, Kültürel Miras, Kültürel Miras Farkındalığı.*

Abstract

Turkey is a country rich in cultural heritage. Turkey's 19 UNESCO World Heritage List, there are 84 units in the temporary heritage list. Having these universal values is also undertaking the responsibility of protection for everyone. Our cultural heritage needs to be protected and promoted on a universal scale. Heritage awareness should be created by everyone, starting with users, visitors, and local governments, right up to the top. This is possible with heritage management planning. This study, it is aimed to evaluate the awareness of UNESCO and cultural heritage of the municipalities responsible for the management of heritages included in the UNESCO World Heritage Temporary List through the strategic plan. 84 heritages included in the temporary list are within the boundaries of 128 municipalities in total. 58 municipalities with these heritages do not have a strategic plan. 70 plans for the period of 2020-2024 were examined within the scope of the study. The strategic plans selected with the purposeful sampling method were analyzed using the content analysis method. Under the four titles determined, heritage names were analyzed with the keywords "culture", "history", "UNESCO", "tourism" and "protection". It was determined that the awareness of these heritages in the strategic plans of the analyzed municipalities was not sufficient and did not take the necessary place among the future strategies.

Keywords: *Strategic Plan, UNESCO, Municipality, Cultural Heritage, Cultural Heritage Awareness.*

Makale Türü Article Type
Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Tarihi Application Date
11.04.2021 04.11.2021

Yayına Kabul Tarihi Admission Date
17.11.2021 11.17.2021

DOI

<https://doi.org/10.30798/makuiibf.913293>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

In this study, it is aimed to determine the level of awareness of cultural heritage and UNESCO in the strategic plans of the municipality. The study is aimed to create an awareness for the new municipal strategic plans to be created.

Research Questions

Are UNESCO heritages located within the municipality boundaries included in the municipal strategic plans? To what extent do municipalities include their heritage in their future goals?

Literature Review

In the study, the awareness of the cultural heritage included in the UNESCO lists was determined in the strategic plans of the municipality, and a literature view was carried out with the keywords "municipal strategic plan", "UNESCO" and "cultural heritage". As a result of the scanning, studies on how the strategic plan preparation processes should be and the guide prepared by the State Planning Organization (DTP) were reached. There are also studies examining some municipal strategic plans. In the strategic plans of the municipality, the issue of cultural heritage was mentioned under the topic of the environment in Gençer & Özer (2016). In this context, the strategic plans of 37 district municipalities in Istanbul have been examined. In these plans, it has been determined that the environment was not given the necessary importance in the past years, and in the last years, it was determined that the decisions were taken to be more sensitive to the environment. Again, in the sample of Istanbul, the extent to which a municipality benefited from institutional knowledge during the preparation of a strategic plan was examined (Bayraktar & Yıldız, 2007). As a result of the comparison, it was stated that although there is a guide prepared by SPO, a certain Standard could not be established among the strategic plans. As a result of the literature view, there is no study examining the UNESCO heritage in the strategic plans of the municipality. This study aims to fill this gap determined in the literature.

Methodology

In line with the purpose of the study, the criterion sampling method, which is one of the sampling methods for the strategic plans of the municipalities to which the heritages in the UNESCO temporary list are affiliated, were selected. 70 strategic plans for the year 2020-24, selected as a sample, were analyzed using the content analysis method. Those with and without a strategic plan were identified, and those with a strategic plan were categorized according to their dates. Heritage of the UNESCO World Heritage List according to the municipality where Turkey is located in the Temporary connected by us is unique and is separated into multiple. The names of the heritages included in the UNESCO Temporary lists and the keywords "culture", "history", "UNESCO", "tourism" and "protection", which are thought to be related to the heritage, have been determined. These words were scanned in strategic plans. Keywords were analyzed under the headings of "History" and "SWTF" under the heading of

"Situation Analysis" in strategic plans, and "Looking to the Future" and Strategy Development ". Provisional list of cultural heritage located in the geographic regions in Turkey and single-eluted by having multiple. The use of the name of cultural heritage in the strategic plan is specific to the field; the inclusion of the determined five keywords in the plan was defined as a general expression.

Results and Conclusions

In the study, the awareness of local municipalities on heritage included in the UNESCO World Heritage Temporary List was analyzed through strategic plans. Turkey UNESCO World Heritage Tentative List of regions with the most heritage in the Mediterranean and Central Anatolia. Compared to the number of heritage, the general and area-specific expression in the history section is mostly encountered in the Aegean Region. In most strategic plans, information is given about the establishment history of their municipalities in the history sections. Also, some municipalities provide information about the history of the district and its historical-cultural values. In the SWOT, future view, and strategy development sections, it has been determined that the number of passages of general and field-specific expressions is less than the history section. From this situation, it can be inferred that municipalities are aware of their heritage but do not take advantage of them and develop targets for the heritage. Municipalities should prioritize the heritage-listed on the UNESCO World Heritage Lists in their strategic plans and should take advantage of the promotional opportunities they have for both the heritage and the district. Arrangements should be made for the promotion of these heritages and investments should be planned accordingly.

1. GİRİŞ

Kültürel miraslar ülke tanıtımı ve turizmi gibi birçok alanda önem taşımaktadır. Türkiye, kültürel miras açısından zengin bir ülkedir. Anadolu'nun her yerinde farklı dönemlere ait kalıntılar ve eserler mevcuttur. Bir mirasa sahip olmak kadar korumak ve kullanmak da önem arz etmektedir (Arca vd., 2011). Kültürel mirası korumak ve yaşatmak birey farkındalığı ile başlar. Bireyin bu konuya yaklaşımı ise bu konudaki eğitimine bağlıdır. Bireye farkındalık kazandırılmasında yetkili kurumların bu konuyla ilgili çalışmaları ve politikaları önem arz etmektedir (Sürücü ve Başar, 2016). Kültürel mirası korumak ve aktarmak için yasa ve yönetmelikler çıkarılmış, devletler miraslarını korumak için politikalar geliştirmişlerdir.

Şehirler de ürün ve hizmetler gibi pazarlanabilmektedir (İri, İnal ve Türkmen, 2011). Marka şehir; kentin doğal, kültürel, sosyal ve tarihsel değerlerinin kendine özgü biçimde bütünleştirilmesi ve pazarlanarak yeni bir imaj oluşturulmasıdır (Kaypak, 2013). Başka bir deyişle kent potansiyelini dışarıya aktarmak ve bunu tanıtmaktır (Morgan vd., 2011). Markalaşmış şehirlerin insan zihninde net bir imajı vardır. Şehirlerin pazarlanabilmesi için bu imajın insan zihninde olumlu çağrışımlar uyandırması gerekmektedir (Altunbaş, 2007). Kültürel ve doğal miraslar şehirlerin markalaşması için önemli bir faktördür. Bu bakımdan her şehrin kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Şehirlerin özelliklerini, daha iyi tanıtabilmesi ve pazarlayabilmesi için iyi bir planlanma gereklidir. (İri vd., 2011). Tanınmış ve sağlam bir imaja sahip olan kentte turizm hareketlenerek destinasyon güçlenecektir (Morgan, 2011). Dünya Miras Listesi'nde yer alan kültürel varlıklar buldukları bölge için önemli bir marka yüzü olmaktadır. Bu sebeple mirasların yönetimi ve korunması yetkililerce iyi planlanmalıdır. Mirasların yönetiminde en önemli pay bulunduğu belediyelere düşmektedir. Belediyeler kısa ve uzun vadeli planlamalarında dünya mirasına sahip olmanın bilinci ve sorumluluğu ile hareket etmelidir. Bunun için beş yıllık süreçler içinde hazırlanan stratejik planlarında mirasa yönelik stratejiler geliştirilmelidir.

Kurumlar verimli bir performansa sahip olabilmek için hedeflerini ve gerekli stratejileri belirlemelidirler. Bu da ancak stratejik plan aracılığıyla uygulanabilir. Toplumun değişen gereksinimleri doğrultusunda kurumlar stratejik planlamaya ihtiyaç duymakta, yeni araçlar ve yapılanma için çalışmalarını sürdürmelidirler (Duc ve Barbey, 2006). Kurumların belirledikleri amaç ve hedeflerine ulaşabilmeleri için stratejik plan uygulamalarında en önemli aşama "Stratejik Planların İzlenmesi ve Değerlendirilmesi" sürecidir. Bu süreç, planın amaçlanan seviyede hayata geçirilmesini, bütün aşamalarında denetlenip değerlendirilmesini içermektedir. Kurumların her yıl hazırlanan eylem planları ile performans programlarında, stratejik planlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi esastır (Akçay, 2009).

Kamuda tartışılan kurumların etkin yönetilmesi sorunu stratejik plan aracılığıyla çözüme kavuşturulacaktır (Karasu, 2012). Stratejik planlama, hedeflere ulaşmak için neler yapılması gerektiği

konusunda; kaynaklardan en üst düzeyde yarar elde etmede; ulusal ve uluslararası iletişimin sağlanmasında ve uygulamasında yararlar sağlamaktadır. Bu bağlamda planlamanın çeşitli eylem ve kararları içerdiği söylenebilir (Usta, 2014).

Belediyenin hedef ve politikaları için bir yol haritası sunan stratejik planlarda öncelik verilen hedefler açıkça belirtilmelidir. Şehirlerin tanıtımında oldukça önemli olan kültürel mirasların stratejik planlarda yer alması gerekmektedir. Özellikle UNESCO Dünya Mirası Listesi ve Geçici Listesi'nde yer alan miraslar şehirlerin marka yüzünü oluşturmakta ve miraslar için yapılan bütün stratejiler şehrin görünürlüğüne katkı sağlamaktadır. Bir ülkenin UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde ne kadar çok mirası varsa o kadar kültürel miras açısından zenginliği tescillenmiş demektir. Kültürel miras açısından zengin olan Türkiye'nin, kalıcı listede 19, geçici listede 84 mirası bulunmaktadır. Kalıcı listedeki mirasların görünürlüğü evrensel boyutta daha yüksektir. Bu yüzden geçici listede yer alan mirasların kalıcı listeye geçmesi hem mirasların hem ülkenin görünürlüğünü arttıracak ve mirasların evrensel boyuta tanıtılmasını sağlayacaktır. Bu sebeple kültürel mirasa sahip olan belediyeler hazırladıkları stratejik planlarında söz konusu miraslara stratejik hedef olarak yer vermelidir.

Çalışmada geçici listede mirasları bulunan belediyelerin stratejik planlarında kültürel miras ve UNESCO farkındalığının var olup olmadığını, var ise bu farkındalığın ne düzeyde olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Kalıcı listede mirası bulunan belediyelerin UNESCO için gerekli sorumluluğu yerine getirdikleri belgelenmiştir. Geçici listede 1994 yılından itibaren mirası bulunan belediyeler mevcuttur. Bu durum belediyelerin gerekli farkındalıkta olmadığını göstermektedir. Çalışma 2021 tarihli UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alan 84 miras üzerinden yapılmıştır. Farkındalığın tespiti için çalışma kapsamında geçici listede yer alan mirasların bağlı olduğu belediyelerin stratejik planları araştırılmıştır. 128 belediyeden 70'inin uygulamada olan 2020-2024 dönemi için hazırlanan stratejik planları çalışma kapsamında incelenmiştir ve coğrafi bölgelere göre sınıflandırılmıştır.

2. LİTERATÜR

Çalışmada UNESCO listelerinde yer alan kültürel mirasların farkındalığının belediye stratejik planlarında tespiti amacıyla “belediye stratejik plan”, “UNESCO” ve “kültürel miras” anahtar kelimeleriyle literatür taraması yapılmıştır. Tarama sonucunda stratejik planı hazırlama süreçlerinin nasıl olması gerektiğine yönelik çalışmalara ve T. C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın hazırlamış olduğu kılavuza ulaşılmıştır. Ayrıca bazı belediye stratejik planlarının incelendiği çalışmalara da rastlanmıştır. Bu çalışmalardan, belediye stratejik planlarında kültürel miras konusuna Baykan ve Özer (2016) çalışmasında çevre başlığı altında değinilmiştir. Çalışma kapsamında İstanbul'daki 37 ilçe belediyesinin stratejik planları incelenmiştir. Bu planlarda geçmiş yıllarda çevreye gerekli önemin verilmediği son yıllarda ise alınan kararlarla çevreye karşı daha duyarlı olunduğu tespit edilmiştir. Yine İstanbul örneğinde bir belediyenin stratejik plan hazırlama aşamasında kurumsal bilgiden ne kadar faydalandığı incelenmiştir (Bayraktar ve Yıldız, 2007). Belediye stratejik plan bölümlerinin neler

olduğu, nasıl hazırlanması gerektiğine dair bilgiler Belediyeler İçin Stratejik Planlama Rehberi (2019)'nden yararlanılarak elde edilmiştir. UNESCO tarihçesi, geçici listesinde yer alma ve kalıcı listeye geçme koşulları için UNESCO resmi sitesinden (whc.unesco.org) yararlanılmıştır. Yapılan literatür taraması sonucunda belediye stratejik planlarında UNESCO miraslarının incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Konuya dair en yakın çalışmalar yukarıda açıklandığı gibi olmakla birlikte bu çalışma literatürde tespit edilen boşluğun doldurulmasını hedeflenmektedir.

3. UNESCO DÜNYA MİRASI

Miras, bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey olarak tanımlanmakta (TDK, t.y.) ve bu durumun evrenselleşmesi doğrultusunda dünya mirası adını almaktadır. Dünya mirasları, buldukları ülke topraklarından bağımsız olarak dünyadaki tüm halkların mirası olmaktadır (UNESCO, t.y).

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), 16 Kasım 1945 tarihinde imzalanan UNESCO Kuruluş Sözleşmesi, yirmi ülkenin imzalamasından sonra 4 Kasım 1946 tarihinde yürürlüğe girmiş ve böylelikle örgüt kurulmuştur. UNESCO dünya çapında insanlık için olağanüstü değerde olduğu düşünülen kültürel ve doğal mirasın tanımlanmasını, korunmasını ve muhafaza edilmesini sağlamak için ülkeleri teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla 17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris'te gerçekleştirilen 17. oturumunda taraf devletler toplanmış ve 16 Kasım 1972 tarihinde UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'si kabul etmiştir. Türkiye bu sözleşmeye 16 Mart 1973 tarihinde dahil olmuştur. Sözleşme doğrultusunda kurulan Dünya Mirası Komitesi (DMK), Dünya Mirası Listesi'ni oluşturmaktadır (UNESCO Türkiye, t.y). Bu listede yer alabilmek için öncelikli olarak mirasa sahip ülkenin Dünya Mirası Sözleşmesi'ni imzalamış olması gerekmektedir. Sözleşmeyi imzalayan ülkeler, topraklarında bulunan ve Dünya Mirası Listesi'nde yer alması için değerlendirilecek doğal ve kültürel varlıkları için adaylık başvurusu yapabilmektedir. Adaylık süreci sonunda bu listeye alınan mirasların evrensel değere sahip olması ve on seçim kriterinden en az birine sahip olması gerekmektedir. Adaylık süreci çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. İlk aşama ülkelerin sahip olduğu doğal veya kültürel varlıkların envanterinin hazırlanmasıdır. Geçici liste olarak adlandırılan bu envantere olmayan miraslar dünya miras sürecine dahil edilmediğinden bu aşama oldukça önemlidir. Geçici listeden seçilen mirasların detaylı bir şekilde adaylık dosyası hazırlanır ve hazırlanan dosya Dünya Mirası Sözleşmesi tarafından yetkilendirilen bağımsız danışma organları tarafından değerlendirilir (UNESCO, t.y).

UNESCO listelerinde yer alan miraslara sahip ülkeler bu miraslar sayesinde tanınırlık kazanmakta, ülke tanıtımına ve dolayısıyla ülke turizmine katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda listelerde yer alan miraslar ülke içinde de farkındalık kazanmakta ve bu doğrultuda sözleşme gereği korunması gereken mirasların sadece yöneticiler bazında değil halk bazında da korunması ve sahiplenilmesine katkıda bulunmaktadır.

Geçici Liste, her taraf devletin olağanüstü evrensel değere sahip kültürel ve/veya doğal miras olarak gördükleri ve dolayısıyla Dünya Mirası Listesine kaydedilmeye uygun olduğunu düşündükleri mirasların bir envanteridir. Ülkede yer alan mirasların Dünya Mirası Listesi'ne girebilmesi için öncelikli olarak bu listede yer almaları gerektiğinden Geçici liste oldukça önemlidir. Geçici liste, saha yöneticileri, yerel ve bölgesel yönetimler, yerel topluluklar, STK'lar ve diğer ilgili taraflar ve ortaklar dahil olmak üzere çok çeşitli paydaşların katılımıyla hazırlanmalıdır (UNESCO, t.y.). Mirasların sınırları içinde yer aldığı belediyelere paydaşlardan birisi olarak önemli sorumluluk düşmektedir. Belediyelerin bu miraslara verdiği önemi görevde oldukları beş yıllık süreç içinde hazırladıkları stratejik planlarda da ortaya koyması bu dönem içinde yapacağı faaliyet ve icraatlar noktasında bu miraslara öncelikli olarak yer vermesi gerekmektedir.

4. STRATEJİK PLAN

Stratejik plan bir kuruluşun bugünü ile istediği yer arasındaki yolu ifade etmektedir (Narinoğlu, 2006). 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003) Madde 3'te stratejik plan; "Kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plan" olarak tanımlanmıştır.

Stratejik planlama; planlı hizmet sunumu, politika geliştirme, belirlenen politikaların eylem planları, programlar ve bütçelere dayandırma ile uygulamayı etkili bir şekilde izleme ve değerlendirmelerini sağlamaya yarayan temel bir araçtır. Stratejik planlama hem kamu mali yönetimine etkinlik kazandırmakta hem de kamu idarelerinin kurumsal kültür ve kimliğinin gelişimi ile güçlendirilmesine destek olmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2018).

Kamu kurumlarının hantal ve verimsiz yapısını değiştirilmesinde stratejik planların bir araç olduğu dile getirilmektedir. Belediyeler kamusal hizmet sunmak görevlerini, kaynaklarını verimli kullanma prensibiyle yürütmelidirler. Belediyenin stratejik planının hazırlanmasıyla kamu idarelerinde belirlenen amaç ve hedeflerin bütçelerinin planlanması yapılmakta ve hedeflerin hayata geçip geçmeme durumu tespit edilmektedir. Stratejik planlar katılımcı kamu idaresi yönetimi için önemli bir araçtır. Bu planların uygulanması aşamasında eksiklerin tespiti ve giderilmesi plan ile belediye performans denetiminin bir arada yürütülmesiyle mümkündür (Sezer ve Kırnacı, 2018).

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile kamu idarelerine stratejik plan yapma zorunluluğu getirilmiş ve Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2018)'in çıkarılması ile de stratejik planlama çalışmalarının ortak bir anlayışla yürütülmesini sağlanmıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 41. maddesi de nüfusu 50.000'in üzerinde olan belediyeler için stratejik plan yapma ve faaliyetlerini bu plana göre yürütme yükümlülüğü getirilmiş ve belediyelerin "mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay

içinde” stratejik planlarını hazırlamaları gerektiği belirtilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Bakanlığı, 2019).

Belediye stratejik planları sırasıyla giriş, stratejik plan hazırlama süreci, durum analizi, geleceğe bakış, strateji geliştirme, izleme ve değerlendirme bölümlerinden oluşmaktadır.

Durum analizi, stratejik planlarda ilk karşılaşılan neredeyiz sorusuna cevap aranan bölümdür. Belediyenin hedeflerini geliştirebilmesi için geçmişte neleri başarıp başaramadığı, mevcutta sahip olduğu kaynakları, gelişmeye açık olan yönleri ve belediye kontrolü dışında olan gelişmeleri değerlendirilerek belediyenin kendisini ve çevresini tanıması sağlanır. Durum analizinde kurumsal tarihe, uygulanmakta olan stratejik planın değerlendirilmesi, mevzuat analizi, üst politika belgeleri analizi, faaliyet alanları ile ürün ve hizmetlerin belirlenmesi, paydaş analizi, kuruluş analizi, PESTLE (politik, ekonomik, sosyal, teknolojik, yasal ve çevresel) analizi, Sosyal Faktörler analizi, GZFT (güçlü ve zayıf yönler ile fırsatlar ve tehditler) analizi bölümleri yer alır (T.C. Strateji ve Bütçe..., 2019).

Geleceğe bakış bölümünde, belediyenin hedefleri doğrultusunda ilerleyebilmesi için yönlendirici işlevi olan misyon, vizyon ve temel değerler bildirimleri yer alır. Bu bölümde, belediyenin hangi görev ve sorumlulukları yerine getirmek için var olduğu sorusuna (misyon), uzun vadede neyi başarmak istediği sorusuna (vizyon) ve misyonunu yerine getirip vizyonuna ulaşmaya çalışırken hangi değerleri ve çalışma felsefesini esas alması gerektiğine dair sorulara cevap vermesi gerekir (T.C. Strateji ve Bütçe., 2019).

Strateji geliştirme bölümünde, belediyenin belirlediği vizyona ulaşmak için durum analiziyle ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda amaçlar saptanır ve bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik hedefler belirlenir. Bu bölümdeki çalışma stratejik planlama ekibine harcama birimlerinin katılımıyla yürütülür ve amaçlar doğrultusunda hedef kartları oluşturulur. Oluşturulan kartlar Strateji Geliştirme Kurulunca son haline getirilir (T.C. Strateji ve Bütçe., 2019).

İzleme, uygulama öncesi ve uygulama sırasında ilerlemenin takip edildiği, verilerin toplanıp analiz edildiği tekrarlı bir süreçtir. Amaç ve hedeflerin gerçekleşme sonuçlarının belirli periyotlarla izlenip raporlanarak yöneticilerin değerlendirilmesine sunulmasını kapsar. Değerlendirme ise tamamlanmış ya da devam eden faaliyetin hedefe ne ölçüde ulaştığını, karar almada ne ölçüde katkı sağladığı belirlemek amacıyla yapılır. Amaç, hedef, performans göstergelerinin etkililiği, ilgililiği, etkinliğine sürdürülebilirliği analiz edilir. Bu sayede yöneticiler, bilgiye dayanan kararlar ile hedef ve amaçlardan sapma olduğu takdirde iyileştirici tedbirler alabilirler (T.C. Strateji ve Bütçe., 2019).

5. YÖNTEM

Çalışma kapsamı belirlenirken amaçlı örneklem yöntemlerinden biri olan ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Kapsamda belirlenen stratejik planlar içerik analizi yöntemiyle araştırma amacına yönelik incelenmiştir.

Geçici listede yer alan mirasların bağlı olduğu belediyelerin stratejik planlarına bakılmış, 2020-2024 dönemi stratejik planı olanlar ve olmayanlar tespit edilmiştir. UNESCO Dünya Mirası Geçici Liste’de yer alan Türkiye’ye ait miraslar bağlı olduğu belediyelere göre tekil ve çoklu olarak ayrıştırılmıştır. Bir miras tek bir belediye kapsamına giriyorsa tekil, “Anadolu Selçuklu Medreseleri” gibi birden çok belediyenin kapsamı içine giriyorsa çoklu olarak değerlendirilmiştir. UNESCO Geçici Miras Listesi’nde 76’sı tekli, 8’i çoklu olmak üzere toplam 84 miras yer almaktadır. Çoklu miraslar ayrıştırıldığında toplam miras sayısı 154’e yükselmektedir. Bu miraslar 128 belediyeye bağlıdır. Listede yer alan kültürel mirasların bağlı olduğu belediyelerin stratejik planları, belediyeye ait internet sayfalarında ve sp.gov.tr adresinde belediye adları yazılarak araştırılmıştır. 70 adet belediyenin stratejik planı bulunurken, 58 belediye stratejik plan hazırlama koşullarını sağlamadıkları için stratejik planları bulunmamaktadır.

Kapsam olarak seçilen 2020-2024 dönemine ait 70 adet stratejik planda UNESCO Geçici Listesi’nde yer alan mirasların adı ve bu mirasları tanımlayan “kültür”, “tarih”, “UNESCO”, “turizm” ve “koruma” anahtar kelimeleri belirlenmiş, stratejik planlar içerisinde bu kelimeler ile tarama yapılmıştır. Anahtar kelimeler stratejik planlarda “Durum Analizi” başlığı altında “Tarihçe” ve “GZFT” alt başlıklarında, “Geleceğe Bakış” ve Strateji Geliştirme” başlıkları altında incelenmiştir. Geçici listede yer alan kültürel miraslar, Türkiye’deki coğrafi bölgelere ve tekli-çoklu olmasına göre ayrıştırılmıştır. Kültürel miras adının stratejik planda geçmesi alana özgü; belirlenen beş anahtar kelimenin planda yer alması ise genel ifade olarak tanımlanmıştır. Genel ve alana özgü ifadelerin geçme durumları, bir belediyede birden fazla kültürel miras olması nedeniyle miras sayısına oranlanarak değerlendirilmiştir. İzleme ve değerlendirme başlığı altında konuyla ilgili bilgiye rastlanmadığından bu başlık altında analiz yapılmamıştır.

6. BULGULAR

2021 tarihli UNECO Türkiye Geçici Listesi’nde toplam 84 miras yer almaktadır. Bunların 77’si kültürel, 4’ü karma ve 3’ü doğal mirastır. Bu miraslar tekil-çoklu olma durumuna göre ayrıştırılmıştır. Bir miras tek bir belediye kapsamına giriyorsa tekil, birden çok belediyenin kapsamı içine giriyorsa çoklu olarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda 84 mirasın 76’sı tekil, 8’i ise çoklu mirastır. Çoklu olan bu mirasların içinde de toplam 78 miras bulunmaktadır. Bunlar içinde yer alan Dağlık Frigya ve Tuz Gölü Özel Doğa Koruma Alanı adlı miraslar bir bölgeyi ifade ettiği ve birden fazla belediye sınırları içinde bulunduğundan çoklu miraslarda yer almış, kültürel miras sayısı da bir olarak belirtilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. UNESCO Türkiye Geçici Listesi'nde Mirasların Tekil veya Grup Halinde Olma Durumuna Göre Dağılımı

	Tekil Miraslar Toplamı	Çoklu Miraslar								Çoklu Miras Toplamı	Toplam
		Akdenizden Karadenize Kadar Ceneviz Ticaret Yolu'nda Kale ve Sur Yerleşimleri	Anadolu Selçuklu Medreseleri	Dağlık Frigya	Anadolu'daki Ahşap Çatılı ve Ahşap Taşıyıcılı Camiler	Selçuklu Kervansarayları	Likya Uygarlığı Antik Kentleri	Tuz Gölü Özel Doğa Koruma Alanı	Mardin Mıdyat Çevresi (Tur Abdin) Geç Antik ve Orta Çağ Kilise-Manastırları		
Kültürel Miras Sayısı	76	8								84	84
		10	10	1	5	22	20	1	9	78	154
Dahil Olan Belediye Sayısı	74	9	5	-	5	19	7	3	6	54	128

UNESCO Türkiye Geçici Listesi'nde yer alan tekil kültürel miras sayısı 76 iken bu kültürel mirasların dahil olduğu belediye sayısı ise 74'tür (Tablo 1). Aradaki iki fark Beçin Ortaçağ Kenti ile Hekatomnos Anıt Mezarı ve Kutsal Alanı'nın Milas Belediyesi, St. Nicholas Kilisesi ile Kekova miraslarının ise Demre Belediyesi sınırları içerisinde yer almasından kaynaklanmaktadır.

Çoklu kültürel miras sayısı toplam 78 iken kültürel mirasların dahil olduğu belediye sayısı ise 54'tür (Tablo 1). Geçici listede yer alan çoklu miraslardan bazıları aynı belediye sınırları içerisinde yer almaktadır. Çoklularda belediye sayısı toplam 54 olmasına karşın Selçuklu Kervansarayları'ndan Kuruçeşme Hanı ve Anadolu'daki Ahşap Çatılı ve Ahşap Taşıyıcılı Camilerden Eşrefoğlu Cami'nin Beyşehir Belediyesine bağlı olmasından dolayı 53 farklı belediyeye rastlanmaktadır.

Tablo 1'de Dağlık Frigya için belediye bağlamında sayısal bir veri girilmemiştir. Bunun nedeni alanda yer alan miras sayısının tam olarak bilinmemesi ve miras alanının Kütahya, Afyonkarahisar ve Eskişehir il sınırlarını kapsamakta olmasına rağmen bağlı olduğu ilçe belediyelerin tespit edilememesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle alan çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

UNESCO Türkiye Geçici Listesi'ndeki miraslar tekli-çoklu ve yer aldığı coğrafi bölgeye göre ayrıştırılmıştır. Bu ayrıştırmaya göre 19 taneyle en çok Akdeniz Bölgesi'nde ve en az 6 mirasla Doğu Anadolu Bölgesi'nde tekil miras görülmektedir. 27 taneyle İç Anadolu Bölgesi'nde ve en az 2 taneyle Marmara Bölgesi'nde çoklu miras görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Kültürel Mirasların Bölgelere Dağılımı

	Akdeniz	Ege	Marmara	İç Anadolu	Karadeniz	Doğu Anadolu	G. Doğu Anadolu	Toplam
Tekil	19	11	9	15	7	6	9	76
Çoklu	21	11	2	27	4	4	9	78
Toplam	40	22	11	39	11	10	9	154
	154							

Mirasların bağlı olduğu belediyeler büyükşehir, il ve ilçe olma durumuna göre ayrıştırılmıştır. Tekil ve çoklu olmak üzere toplam 154 mirasa ait stratejik planların 3'ü büyükşehir belediyesi, 10'u il belediyesi ve 115'i ilçe belediyesine aittir (Tablo 3).

Tablo 3. Stratejik Planların Belediye Türlerine Göre Dağılımı

Büyükşehir Belediyesi	İl Belediyesi	İlçe Belediyesi
Edirne Mardin İzmir	Afyon, Aksaray (2) Amasya Kırşehir (2) Niğde, Sinop, Sivas Bartın, Düzce Elazığ	Altındağ(2), Beyşehir, Beyoğlu, Çeşme, Beykoz, Afşin, Ağlasun, Ahlat, Aksu, Alanya, Anamur, Artuklu (2), Antakya, Aşkale, Ayvalık, Ayvacık, Bafra, Beşiktaş, Beypazarı, Beyşehir(3), Bodrum, Cihanbeyli, Çağlarca, Çavdarhisar, Çınar, Daday, Dargeçit, Demre (7), Dikili, Doğubeyazıt, Döşemealtı, Efeler, Eğirdir, Eski, Fatih, Fethiye (2), Finike, Foça, Gelendost, Gelibolu, Gevaş, Gölhisar, Hacibektaş, Halkapınar, Harran, Iğın, İpekyolu, İslahiye, İznik, Kadırlı, Karatay(2), Kaş (8), Kavak, Kemaliye, Kemer, Kocasinan(3), Korkuteli, Kozan, Köyceğiz, Kumluca, Kuşadası(2), Maçka, Manavgat, Melikgazi, Midyat (4), Milas (2), Mudurnu, Muratpaşa, Mut, Niksar, Nizip, Nusaybin (2), Odunpazarı, Ödemiş, Pamukkale(2), Pazar, Pınarbaşı, Polatlı, Safranbolu, Salihli, Samandağ, Sarıkaya, Sarıoğlan, Savur, Selçuklu(6), Serdivan, Serik, Seydi, Silifke, Silvan, Sivrihisar, Söke, Sultanhanı, Şahinbey, Şarkikaraağaç, Şereflikoçhisar, Talas, Tarsus, Tercan, Tillo, Uzunköprü, Yakutiye(2), Yatağan
3	10	115

17 belediyenin birden fazla mirası bulunmaktadır. Bunlar içinde Kaş Belediyesi 8 mirasla en fazla mirasa sahip ilçedir. 7 mirası olan Demre Belediyesi'nin ve 2 mirası olan Nusaybin Belediyesi'nin stratejik planı bulunmamaktadır.

Stratejik planlar incelenmiş miraslara yönelik bilgiler ve önerilere "Tarihçe", "GZFT Analizi", "Geleceğe Bakış" ve "Stratejik Geliştirme" bölümlerinde karşılaşıldığı tespit edilmiştir. Çalışma tabloları bu dört başlık üzerinden incelenmiştir. Miras adının geçtiği bölümler alana özgü, belirlenen "tarih", "kültür", "turizm", "koruma" ve "UNESCO" anahtar kelimelerinin geçtiği bölümler ise genel ifadeler olarak değerlendirilmiştir.

6.1. Tarihçe İşleniş Durumu

İncelenen tekil mirasların bağlı olduğu belediye stratejik planlarının 40 adedinde genel, 35 adedinde ise alana özgü ifade tarihçe bölümünde yer almaktadır. Çoklu mirasların bağlı olduğu belediyelere ait stratejik planlarda ise 27 adedinde genel, 18 adedinde alana özgü ifade yer almaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. Stratejik Planların Tarihçe Bölümünde İşleniş Durumu

Sınıflandırma	Akdeniz	Ege	Marmara	İç Anadolu	Karadeniz	Doğu Anadolu	G.D. Anadolu	Toplam	
Stratejik Plan Sayısı	18	12	7	16	5	4	8	70	
Miras Sayısı	40 %100	22 %100	11 %100	42 %100	11 %100	10 %100	18 %100	154 %100	
Tekil	Genel	11 %27,5	7 %31,8	5 %45,4	8 %19	1 %9	3 %30	5 %27,7	40 %25,9
	Alana Özgü	11 %27,5	6 %27,2	2 %18,1	7 %16,6	1 %9	3 %30	5 %27,7	35 %22,7
Çoklu	Genel	2 %5	6 %27,2	0 %0	15 %35,7	1 %9	2 %20	1 %5,5	27 %17,5
	Alana Özgü	1 %2,5	6 %27,2	0 %0	7 %16,6	1 %9	2 %20	1 %5,5	18 %11,6

Tekil mirasların bağlı olduğu belediyelerin stratejik planların tarihçe bölümünde genel ifadeye en fazla oranla Marmara, en az oranla Karadeniz Bölgesi'nde rastlanmaktadır. Alana özgü ifadeler ise en çok oranla Güney Doğu Anadolu, en az oranla yine Karadeniz Bölgesi'nde rastlanmıştır. Çoklu miraslarda genel ifadeler en çok oranla İç Anadolu Bölgesi'nde en az oranla Akdeniz Bölgesi'nde bulunmaktadır. Alana özgü ifadeler ise en çok oranla Ege, en az Akdeniz Bölgesi'nde görülmektedir. Marmara Bölgesi'ndeki çoklu miraslara ait alana özgü ve genel ifadeye rastlanmamaktadır (Tablo 5).

6.2. GZFT' de İşleniş Durumu

GZFT analizi bölümünde alana özgü ya da genel ifadeler fırsatlar ve güçlü yönler bölümlerinde karşılaşılmaktadır. İncelenen tekil mirasların bağlı olduğu belediye stratejik planlarının 44 adedinde genel, 11 adedinde ise alana özgü ifade yer almaktadır. Çoklu mirasların bağlı olduğu belediyelere ait stratejik planlarda ise 45 adedinde genel, 5 adedinde alana özgü ifade yer almaktadır (Tablo 6).

Tablo 6. Stratejik Planların GZFT Bölümünde İşleniş Durumu

Sınıflandırma	Akdeniz	Ege	Marmara	İç Anadolu	Karadeniz	Doğu Anadolu	G.D. Anadolu	Toplam	
Stratejik Plan Sayısı	18	12	7	16	5	4	8	70	
Miras Sayısı	40 %100	22 %100	11 %100	42 %100	11 %100	10 %100	18 %100	154 %100	
Tekil	Genel	14 %35	7 %31,8	5 %45,4	8 %19	2 %18,1	3 %30	5 %27,7	44 %28,5
	Alana Özgü	3 %7,5	4 %18,1	0 %0	1 %2,3	1 %9	1 %10	1 %5,5	11 %7,1
Çoklu	Genel	10 %25	6 %27,2	0 %0	22 %52,3	3 %27,2	2 %20	2 %11,1	45 %29,2
	Alana Özgü	0 %0	1 %4,5	0 %0	4 %9,5	0 %0	0 %0	0 %0	5 %3,2

Tekil mirasların bağlı olduğu belediyelerin stratejik planlarının GZFT bölümünde genel ifadeler en fazla oranla Marmara Bölgesi'nde, en az oranla Karadeniz Bölgesi'nde rastlanmıştır. Alana özgü ifadelerde ise en fazla oranla Ege Bölgesi'nde rastlanırken Marmara Bölgesi'nde ifadeye rastlanmamıştır. Çoklu miraslardaki genel ifadeler en çok oranla İç Anadolu Bölgesi'nde rastlanırken

Marmara Bölgesi'nde ifadeye rastlanmamıştır. Alana özgü ifadelerde en çok oranla İç Anadolu Bölgesinde rastlanmaktadır. Ege bölgesinde bir stratejik planda yer alırken diğer bölgelerin planlarında alana özgü bir ifade bulunmamaktadır (Tablo 6).

6.3. Geleceğe Bakış İşleniş Durumu

Belediye stratejik planlarındaki geleceğe bakış bölümlerinde geçici listede yer alan miraslara ait genel ya da özel ifadeler vizyon ve misyon cümlelerinde görülmektedir. İncelenen tekil mirasların bağlı olduğu belediye stratejik planlarının 42 adedinde genel ifadeye rastlanırken, çoklu mirasların bağlı olduğu belediyelere ait stratejik planlarda ise 48 adedinde genel ifade yer almaktadır. Hem tekil miraslarda hem çoklu miraslarda alana özgü ifadeye rastlanmamıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Stratejik Planların Geleceğe Bakış Bölümünde İşleniş Durumu

Sınıflandırma	Akdeniz	Ege	Marmara	İç Anadolu	Karadeniz	Doğu Anadolu	G.D. Anadolu	Toplam	
Stratejik Plan Sayısı	18	12	7	16	5	4	8	70	
Miras Sayısı	40 %100	22 %100	11 %100	42 %100	11 %100	10 %100	18 %100	154 %100	
Tekil	Genel	13 %32,5	7 %31,8	5 %45,4	7 %16,6	2 %18,1	3 %30	5 %27,7	42 %27,2
	Alana Özgü	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0
Çoklu	Genel	10 %25	8 %36,3	1 %9	22 %52,3	3 %27,2	2 %20	2 %11,1	48 %31,1
	Alana Özgü	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0

Tekil mirasların bağlı olduğu belediyelerin stratejik planlarının geleceğe bakış bölümünde genel ifadeye en fazla oranla Marmara, en az oranla İç Anadolu Bölgesi'nde rastlanmaktadır. Çoklu miraslardaki genel ifadeler en çok oranla İç Anadolu, en az oranla Marmara Bölgesi'nde yer almıştır. Alana özgü ifadeye ise hiçbir bölgenin stratejik planında yer verilmemiştir (Tablo 7).

6.4. Stratejik Geliştirme Bölümünde İşleniş Durumu

Stratejik planların strateji geliştirme bölümlerinde geçici listede yer alan miraslara ait genel ve özel ifadeler belediyenin hedef ya da faaliyetlerinde rastlanılmaktadır. İncelenen tekil mirasların bağlı olduğu belediye stratejik planlarının 46 adedinde genel, 15 adedinde ise alana özgü ifade yer almaktadır. Çoklu mirasların bağlı olduğu belediyelere ait stratejik planlarda ise 44 adedinde genel, 5 adedinde alana özgü ifade yer almaktadır (Tablo 8).

Tablo 8. Stratejik Planların Stratejik Geliştirme Bölümünde İşleniş Durumu

Sınıflandırma	Akdeniz	Ege	Marmara	İç Anadolu	Karadeniz	Doğu Anadolu	G.D. Anadolu	Toplam	
Stratejik Plan Sayısı	18	12	7	16	5	4	8	70	
Miras Sayısı	40 %100	22 %100	11 %100	42 %100	11 %100	10 %100	18 %100	154 %100	
Tekil	Genel	15 %37,5	6 %27,2	5 %45,4	9 %21,4	2 %18,1	3 %30	6 %33,3	46 %29,8
	Alana Özgü	4 %10	4 %18,1	0 %0	5 %11,9	0 %0	1 %10	1 %5,5	15 %9,7
Çoklu	Genel	10 %25	6 %27,2	1 %9	22 %52,3	3 %27,2	0 %0	2 %11,1	44 %28,5
	Alana Özgü	1 %2,5	1 %4,5	0 %0	3 %7,1	0 %0	0 %0	0 %0	5 %3,2

Tekil mirasların bağlı olduğu belediyelerin stratejik planlarındaki strateji geliştirme bölümünde genel ifadeye en fazla oranla Marmara, en az oranla Karadeniz Bölgesi'nde rastlanmıştır. Alana özgü ifadeler en fazla oranla Ege Bölgesi'nde rastlanırken Marmara ve Karadeniz Bölgesi'nde hiçbir stratejik planda alana özgü ifade yer almamaktadır. Çoklu miraslarda genel ifade en fazla oranla İç Anadolu Bölgesi'nde bulunmakta, Doğu Anadolu Bölgesi'nde hiçbir planda bulunmamaktadır. Alana özgü ifadeye en fazla oranla İç Anadolu Bölgesi'nde olmak üzere Akdeniz ve Ege Bölgesi'nde yer verilmiş, diğer bölgelerde ise yer verilmemiştir (Tablo 8).

7. DEĞERLENDİRME

UNESCO Dünya Mirası Türkiye Geçici Listesi'nde en fazla mirasa sahip bölgeler Akdeniz ve İç Anadolu Bölgesi'dir. Toplamda, genel ifadelerin en fazla %57,7 oranla geçtiği bölüm GZFT, alana özgü ifadelerin en fazla %34,4 oranla geçtiği bölüm tarihedir. Stratejik planlarda incelenen dört başlığın bölgelere göre dağılımı Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Stratejik Planların Stratejik Geliştirme Bölümünde İşleniş Durumu

		Akdeniz	Ege	Marmara	İç Anadolu	Karadeniz	Doğu Anadolu	G.D. Anadolu	Toplam
Stratejik Plan Sayısı		18	12	7	16	5	4	8	70
Miras Sayısı		40 %100	22 %100	11 %100	42 %100	11 %100	10 %100	18 %100	154 %100
Tarihçe Bölümü	Genel İfade	13 %32,5	13 %59	5 %45,4	23 %54,7	2 %18,1	5 %50	6 %33,3	67 %43,5
	Alana Özgü İfade	12 %30	12 %54,5	2 %18,1	14 %33,3	2 %18,1	5 %50	6 %33,3	53 %34,4
GZFT	Genel İfade	24 %60	13 %59	5 %45,4	30 %71,4	5 %45,4	5 %50	7 %38,8	89 %57,7
	Alana Özgü İfade	3 %7,5	5 %22,7	0 %0	5 %11,9	1 %9	1 %10	1 %5,5	16 %10,3
Geleceğe Bakış	Genel İfade	23 %57,5	15 %68,1	6 %54,5	9 %21,4	5 %45,4	5 %50	7 %38,8	90 %5,8
	Alana Özgü İfade	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0	0 %0
Strateji Geliştirme	Genel İfade	25 %62,5	12 %54,5	6 %54,5	31 %73,8	5 %45,4	3 %30	8 %44,4	90 %5,8
	Alana Özgü İfade	5 %12,5	5 %22,7	0 %0	8 %19	0 %0	1 %10	1 %5,5	20 %12,9

Bölgelerin belediye stratejik plan bölümlerine göre genel ve alana özgü ifadelerin bölgedeki miras sayısı oranına bakıldığında, Akdeniz Bölgesi'nde en fazla %62,5 ile strateji geliştirme bölümünde genel ifade; Ege Bölgesi'nde %68,1 ile geleceğe bakış bölümünde genel ifade; Marmara Bölgesi'nde %54,5 ile strateji geliştirme ve geleceğe bakış bölümlerinde genel ifade geçtiği görülmektedir. İç Anadolu Bölgesi'nde %73,8 ile strateji geliştirme bölümünde genel ifade; Karadeniz Bölgesi'nde %45,4 ile GZFT, geleceğe bakış ve strateji geliştirme bölümlerinde genel ifade de geçtiği görülmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde %50 ile tarihçe bölümünde genel ve alana özgü, GZFT ve geleceğe bakış bölümlerinde genel ifade; Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde ise %44,4 ile strateji geliştirme bölümünde genel ifade geçmektedir.

Çoğu stratejik planda tarihçe bölümünde belediyelerinin kurulum tarihçesi hakkında bilgi verilmiştir. Bunu yanında ilçe tarihçesi ve tarihi-kültürel değerleri hakkında bilgi veren belediyeler de vardır. Örneğin; Aksu Belediyesi stratejik planı tarihçe bölümünde Perge Arkeolojik Alanın UNESCO kalıcı listeye önerilmesinden bahsetmiştir (T.C. Strateji. Aksu, t.y.). Antakya stratejik planında ise St. Pierre Kilisesi'nin dünya mirası olması durumundan bahsetmese de kilisenin Hristiyanlığın yayıldığı ilk mağara kilise olma durumundan bahsetmektedir (T.C. Strateji. Antalya, 2019). Bu durum belediyenin kültürel miras farkındalığına sahipken UNESCO bilincine sahip olmadığını göstermektedir.

Mirasların ait olduğu belediyelerin stratejik planları incelendiğinde, genel ve alana özgü miras farkındalığının tarihçe bölümünde birbirine yakın sayısal değerlerde olduğu ancak GZFT, Geleceğe

Bakış ve Strateji Geliştirme başlıkları altında alana özgü ifadelerle daha az yer verilerek aynı farkındalığın devam etmediği görülmektedir. İncelenen planların GZFT bölümünde belediyelerin genel ifadelerle yer verildiği kadar fırsatlar veya güçlü yönler başlıklarında yer alabilecek olan alana özgü ifadelerle yer verilmediği görülmektedir. Geleceğe bakış ve strateji geliştirme bölümleri stratejik planlarda genel ifadelerin en çok yer aldığı bölüm olmuştur. Strateji geliştirme bölümünde az da olsa alana özgü stratejilere yer verilirken geleceğe bakış bölümünde incelenen vizyon ve misyon cümlelerinde alana özgü hiçbir ifadeye rastlanmamıştır.

Kuşadası Belediyesi'ne ait 'Güvercinada Kalesi' ve 'Kuşadası Şehir Surları' mirasları 'Akdeniz'den Karadeniz'e Kadar Ceneviz Ticaret Yolu'nda Kale ve Sur Yerleşimleri' çoklu mirası içinde yer almaktadır (UNESCO, t.y.). Belediye stratejik planında tarihçe ve GZFT bölümlerinde alana özgü ifadelerde Güvercinada Kalesi yer alırken Kuşadası Şehir Surları yer almamaktadır (T.C. Strateji. Kuşadası, t.y.). Bu durum belediyenin aynı kategoride UNESCO Geçici Listesi'ne giren miraslarına aynı farkındalıkla yaklaşmadığını göstermektedir.

Muğla ili Milas ilçesine bağlı Beçin Orta çağ Kenti ve Hekatomnos Anıt Mezarı ve Kutsal Alanı mirasları için GZFT bölümünde alana özgü ifadelerde Hekatomnos Anıt mezarı yer alırken Beçin Orta çağ kentine yer verilmemiştir. Ayrıca Hekatomnos Anıt mezarı fırsat olarak görülmesine rağmen strateji geliştirme bölümünde alanla ilgili bir hedef tanımlanmamıştır (T.C. Strateji. Milas, t.y.). Belediyelerin fırsat olarak gördükleri miraslara strateji geliştirme bölümünde yer vermemeleri miras için bir adım atılmaması anlamına gelmektedir. Bu yüzden mirasların özellikle tarihçe, GZFT, geleceğe bakış ve strateji geliştirme başlıkları altında yer alması önem taşımaktadır.

Salihli Belediyesi stratejik planın GZFT bölümündeki fırsatlar başlığı altında 2013 yılında UNESCO Geçici Listesi'ne alınan Sardes Antik Kenti ve Bintepeleler Lidya Tümülüsleri için "Türkiye'nin ilk ve tek UNESCO onaylı jeoparkına sahip olmamız" ifadesi yer almaktadır (T.C. Strateji. Salihli, 2019). Strateji geliştirme bölümünde de jeoparka yönelik ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımına yönelik faaliyetler yapılması amacı tanımlanmıştır. Mirası fırsat olarak tanımlayıp hedef koyması belediyenin miras için gerekli farkındalığa sahip olduğunu göstermektedir.

İncelenen planların çoğunda UNESCO farkındalığına yönelik genel ifadelerle karşılaşılmış, mirasın geçici listeden kalıcı listeye alınmasına dair net hedefler yalnızca bazı stratejik planlarda yer almıştır. Beyşehir Belediyesi stratejik planında "İlçenin tarihi mirasına sahip çıkılması ve tarihi mirasa yönelik vatandaşların farkındalık ve bilinç düzeyinin yükseltilmesi" stratejik hedefi altında "UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alan eserlerin asıl listeye alınma çalışmalarının ve alan yönetim planlarının hazırlanması" faaliyeti tanımlanmıştır (T.C. Strateji. Beyşehir, t.y.). İzmir Belediye stratejik planında ise "İzmir'in Tanıtım ve Turizmi Desteklenerek, Dünya Ölçeğinde Bir Buluşma Merkezi Olması Sağlanacak" hedefi altında 'UNESCO Dünya Mirası kapsamına alınması gereken turizm noktalarının belirlenmesi ve gerekli işlemlerin yapılması için uygun bağlantıların bulunması' ve

‘UNESCO 2. Kademe Bölgesel Merkez kurulması’ faaliyetleri tanımlanmıştır (T.C. Strateji ..İzmir, t.y.). Belediyelerin UNESCO farkındalığına sahip olması mirasla birlikte belediyenin de ulusal ve uluslararası düzeyde tanınırlığına, turizm ve kalkınmasına katkı sağlamaktadır.

Belediye farkındalıklarının analizi için stratejik planlar belediyenin büyükşehir, il ve ilçe olma durumuna göre analiz edilmiş ve Tablo 10’ da sunulmuştur.

Tablo 10. Stratejik Planların Belediye Türlerine Göre Dağılımı

Belediye Türü		Büyükşehir		İl		İlçe	
Stratejik Plan Sayısı		3	Yüzde	10	Yüzde	57	Yüzde
Miras Sayısı		3	%100	14	%100	137	%100
Tarihçe Bölümü	Genel İfade	2	%66,6	7	%50	58	%42,3
	Alana Özgü İfade	1	%33,3	7	%50	45	%32,8
GZFT	Genel İfade	3	%100	13	%92,8	74	%54
	Alana Özgü İfade	1	%33,3	3	%21,4	12	%8,7
Geleceğe Bakış	Genel İfade	3	%100	13	%92,8	75	%54,7
	Alana Özgü İfade	0	%0	0	%0	0	%0
Strateji Geliştirme	Genel İfade	3	%100	14	%100	74	%54
	Alana Özgü İfade	1	%33,3	2	%14,2	17	%12,4

Stratejik planların belediye türlerine göre dağılımı incelendiğinde tarihçe bölümünde genel ifadeler en fazla oranla büyükşehir belediyelerinde, alana özgü ifadeler ise il belediyelerinde karşılaşılmaktadır. GZFT bölümünde genel ve alana özgü ifadeler bakıldığında en fazla oran büyükşehir belediyelerinde görülmektedir. Geleceğe bakış bölümünde hiçbir belediyenin alana özgü ifadesi bulunmamakta, genel ifade ise en fazla oranla büyükşehir belediyelerinde yer almaktadır. Strateji geliştirme bölümünde genel ifadelerde %100 oran büyükşehir ve il belediyelerinde yer alırken alana özgü ifadelerde en fazla oran büyükşehir belediyelerine aittir. Belediye türleri kendi içlerinde oranlandığında büyükşehir belediyelerinin miraslara yönelik farkındalığının daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Tablo 10).

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’deki kültürel ve doğal alanların farkındalığının sağlanması, UNESCO Dünya Mirası Listelerinde yer alması ve bu alanların her fırsatta kurum faaliyetlerine dahil edilmesiyle mümkündür. Bu bağlamda UNESCO miras listelerinde yer alan mirasların bağlı olduğu belediyelere büyük sorumluluk düşmektedir. Kültürel miraslarının farkındalığını sağlayarak tanıtımlarının yapılması belediyelerin görevlerindedir.

Çalışmada belediyelerin UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi’nde yer alan miraslarına olan farkındalıkları, içinde bulunduğumuz 2020-24 dönemine ait 70 stratejik plan üzerinden değerlendirilmiştir. Bu çalışma kapsamında UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi’nde yer alan Türkiye’deki kültürel ve doğal miraslar tekli-çoklu olma durumuna, coğrafi bölgelerine ve belediye türlerine göre ayrıştırılmıştır. Ayrıştırılan mirasların stratejik planları içinde “genel ifadeler” başlığı altında kültürel miras farkındalığı; “alana özgü ifadeler” başlığı altında ise UNESCO listelerinde yer

alan mirasların farkındalığı analiz edilmiştir. Genel ifadeler incelenen tarihçe, GZFT, geleceğe bakış ve strateji geliştirme başlıklarında tarih, kültür, turizm, koruma ve UNESCO anahtar kelimeleri geçen ifadeler; alana özgü ifadeler ise miras adı geçen ifadeler olarak tanımlanmıştır.

Stratejik planlar belediye türelerine göre incelendiğinde genel ve alana özgü ifadelerin geçme oranının en fazla büyükşehir belediyelerine ait olduğu görülmektedir. Miraslara karşı farkındalık belediye bünyesinde planlama aşamasında çalışan birimlerin yetkinliği, belediye başkanının ve çalışanların miraslara yönelik duyarlılığı, belediyenin türü ve belediye bütçesi gibi birçok faktöre bağlı olarak değişebilmektedir.

Stratejik planlar bölgelerine göre incelendiğinde, genel ifadelerin miraslara en fazla %73,8 oranla İç Anadolu Bölgesi'nde strateji geliştirme bölümünde; alana özgü ifadelerin ise en fazla %54,4 oranla Ege Bölgesi'nde tarihçe bölümünde geçtiği tespit edilmiştir. En fazla mirasa sahip olmasına rağmen İç Anadolu Bölgesi'nde alana özgü ifadeler miras sayısına oranla yeterince yer verilmemiş olması bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. İç Anadolu Bölgesi'ne göre nerdeyse yarı oranında mirasa sahip Ege Bölgesi'nin, alana özgü ifadelerinin oranının diğer bölgelere göre daha fazla olması, Ege Bölgesi'nin diğer bölgelere göre daha fazla duyarlı olduğunu göstermektedir.

Stratejik planlarda durum analizi başlığı altında yer alan tarihçe bölümü, alana özgü ifadelerin en çok karşılaştığı bölümdür. Alanya Kalesi'nin UNESCO Geçici Listesi'nde olma durumu ait olduğu belediyenin stratejik planında yer almaktadır. Stratejik planlarda bu gibi alana özgü ifadeler de yer verildiği tespit edilmiştir. Kültürel varlıkların, doğal güzelliklerin çok olması, turizme katkısı ve tarihi değeri gibi genel ifadeler çoğu stratejik planda rastlanmıştır.

Stratejik planlar incelendiğinde alana özgü ifadelerin, tarihçe bölümünde 53, GZFT bölümünde 16, geleceğe bakış bölümünde sıfır ve strateji geliştirme bölümünde 20 miras için geçtiği tespit edilmiştir. Alana özgü ifadelerin stratejik plan bölümlerinde geçme durumunun bir süreklilik arz etmediği görülmektedir. Bu durum mirasın tanıtılmasına ya da fırsat olarak görünmesine rağmen miras adına bir hedef tanımlanmadığını göstermektedir. İzleme ve değerlendirme bölümünde genel ve alana özgü hiçbir ifadenin yer almaması eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Çalışmada belediyelerin kültürel miraslara yönelik gereken farkındalığa sahip olmadıkları incelenen stratejik planlar üzerinden tespit edilmiştir. UNESCO tarafından tescillenen kültürel mirasların korunması için topluma ve kurumlara sorumluluk düşmektedir. Korunması adına sorumluluğu alınan mirasların geleceğinde, belediyelerin büyük sorumluluğu vardır. Belediye stratejik planlarında mirasların korunması, tanıtılması ve aktarılmasının hedef olarak yer alması gerekmektedir. Ayrıca planlarda izleme ve değerlendirme bölümünde kültürel miraslar için alınan kararların ne aşamada olduğuna yer verilmelidir.

UNESCO tarafından geçici listeye kabul edilip dünyaca tanınırlığı sağlanan miraslara belediye stratejik planlarında yer verilmemesi, mirasın önemi ve değerinin belediye tarafından yeterince bilinmediğini göstermektedir. Belediyeler kültürel mirasları birer fırsat olarak görüp stratejik planlarda

mirasla ilişkili hedefler koymalı, tanıtımlarına yönelik düzenlemeler yapılmalı ve mirasa yönelik yatırımlar planlanmalıdır. Miraslarla ilgili izlenen bu süreç şeffaf olarak paylaşılmalıdır. Özellikle UNESCO Dünya Mirası Listelerinde yer alan miraslara öncelikli olarak yer verilmeli hem miras için hem ilçe için tanıtım fırsatı değerlendirilmelidir. Stratejik planların içerisinde yer alan miraslar, kentin mevcut varlığını tanıtım içinde kullanılacak bir kılavuz haline gelmelidir. Stratejik planlarda kültürel mirasa nasıl yaklaşılacağı ile ilgili yurt içi ve yurt dışı olumlu örnekler tespit edilmeli, oluşturulacak yeni stratejik planlarda bunlara da yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. (2003). *T.C. Resmi Gazete* (25326, 10 Aralık 2003).
- Akçay, A. (2009). Kamuda stratejik plan amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik değerlendirme ve denetim modeli. *Türk Bilim Araştırma Vakfı*, 2(1), 82-98.
- Altunbaş, H. (2007). Pazarlama iletişimi ve şehir pazarlaması şehirlerin markalaşması. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 4(4), 156-162.
- Arca, D., Bayık, Ç., Acar, H., Alkan, M. ve Şeker, D.Z. (2011). Tarihi kentlere yönelik web cbs uygulaması; Safranbolu örneği. *Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi*, 3 Özel Sayı, 26-29.
- Baykan, B.G. ve Özer, B.Y. (2016). Belediyelerin stratejik planlarında çevre: İstanbul ölçeğinde bir değerlendirme. *Strategic Public Management Journal*, 4, 95-102.
- Bayraktar, B.B. ve Yıldız, A.K. (2007). Kurumsal bilginin stratejik planlama sürecinde kullanılması: bir ilçe belediyesi örneği. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 8(2), 280-296.
- Duc, N. ve Barbey, V. (2006). Le processus d'elaboration de la strategie dans les collectivites publiques. *Revue Economique et Social*, 1, 91-100.
- İri, R., İnal, M.E. ve Türkmen, H.H. (2011). Şehir pazarlamasında bilinirliğin önemi: Niğde yöresinin bilinirliğinin ölçülmesine yönelik bir araştırma. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 81-96.
- Kalkınma Bakanlığı. (2018). *Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu*. Erişim adresi http://www.sp.gov.tr/upload/xSpKutuphane/files/VrllQ+Kamu_Idareleri_Icin_Stratejik_Planlama_Kilavuzu.pdf
- Kamu idarelerinde stratejik planlamaya ilişkin usul ve esaslar hakkında yönetmelik. (2018). *T.C. Resmi Gazete* (30344, 26 Şubat 2018).
- Karasu, M.A. (2012). Büyükşehir belediyelerinde stratejik planlama: karşılaştırmalı bir analiz. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(16), 159-180.
- Kaypak, Ş. (2013). Küreselleşme sürecinde kentlerin markalaşması ve marka kentler. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 335-355.
- Morgan, N., Pritchard, A. ve Pride, R. (2011). Destination brands: managing place reputation (3. Baskı). *Place Branding and Public Diplomacy*, 7, 316 – 320.
- Narinoğlu, A. (2006). *Yerel idarelerde stratejik planlama modeli*. (Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin). Erişim adresi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

- Sezer, Ö. ve Kırnacı, A. (2018). Belediyelerde stratejik planlamanın bir unsuru olarak performans denetimi: Zonguldak belediyesi stratejik planları üzerine bir değerlendirme. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 1(2), 54-78.
- Sürücü, O. ve Başar, M. E. (2016). Kültürel mirası korumada bir farkındalık aracı olarak sanal gerçeklik. *ARTIUM*, 4(1), 13-26.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *Belediyeler için strateji planlama rehberi*. Erişim adresi
http://www.sp.gov.tr/upload/xSpKutuphane/files/2nABM+Belediyeler_Icin_Stratejik_Planlama_Rehberi.pdf
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: Aksu Belediye Stratejik Planı (t.y.). Erişim adresi
http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/5ikSG+Aksu_Belediye_Baskanligi_2020-2024_Stratejik_Plan.pdf
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: Antalya Büyükşehir Belediye Stratejik Planı (2019). Erişim adresi
http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/IyIEK+Antalya_Buyuksehir_Belediyesi_2020-2024_Stratejik_Planı.pdf
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: Beyşehir Belediye Stratejik Planı (t.y.). Erişim adresi
http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/9Au3c+Beysehir_Belediyesi_Stratejik_Plan.pdf
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: İzmir Büyükşehir Belediye Stratejik Planı (t.y.). Erişim adresi
http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/D6l8q+IZMIR_SP.pdf
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: Kuşadası Belediye Stratejik Planı (t.y.). Erişim adresi
http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/s6rtg+KUSADASI_SP_2020-2024.pdf
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: Milas Belediye Stratejik Planı (t.y.). Erişim adresi
http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/eLkvY+STRATEJIK_PLAN_2020-20241576135698_MILAS.pdf
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: Salihli Belediye Stratejik Planı (2019). Erişim adresi
http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/nuzDM+Stratejik_Plan.pdf
- Türk Dil Kurumu: Miras (t.y.). 17 Eylül 2021 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- UNESCO (t.y.). 16 Eylül 2021 tarihinde <https://whc.unesco.org/> adresinden erişildi.
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu (t.y.). 16 Eylül 2021 tarihinde <https://www.unesco.org.tr/> adresinden erişildi.
- Usta, A. (2014). Kamu kurumlarında stratejik planlama: önemi, bileşenleri, evreleri ve uygulanabilirliği. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 1 (2), 31-53.